

Decenijama su ekološki i ljudski troškovi rudarenja minerala poput litijuma i kobalta uglavnom bili skriveni od pogleda Evrope. Promene su na pomolu.

Kako EU želi da diverzifikuje svoje snabdevanje kritičnim sirovinama daleko od Kine, ona želi i da olakša korišćenje domaćih rezervi minerala potrebnih za izgradnju zelene tehnologije poput vetroturbina i solarnih panela.

Međutim, lokalno stanovništvo i aktivisti zelene kampanje upozoravaju da smanjenje birokratije za projekte eksploatacije rizikuje da ugrozi decenije rada na očuvanju prirode i biodiverziteta, ističući da rudarstvo može izazvati ozbiljno zagađenje vode i zemljišta i vodi ka krčenju šuma i gubitku biodiverziteta.

Nacrt pravila bez datuma, do kojeg je došao POLITICO, sugerše da bi Evropska komisija mogla dozvoliti da se strateški planovi rudarstva označavaju kao takozvani projekti od preovlađujućeg javnog interesa, što bi im dalo prioritet u slučaju sukoba sa drugim zakonima EU, na primer sa zakonom o očuvanju vrsta.

To odjekuje pozivima industrijskih grupa, koje podržavaju liberalni i konzervativni zakonodavci, koji tvrde da Evropa ne može da poveća zalihe ključnih minerala bez ublažavanja strogih ekoloških zahteva zbog kojih otvaranje novih rudnika predstavlja veliku birokratsku glavobolju.

„Mislim da je način na koji eksploatišemo u Evropi verovatno... jedan od najboljih na svetu. Ali nije nam dozvoljeno da se bavimo rudarstvom“, rekao je Mikael Staffas, izvršni direktor i predsednik švedske rudarske kompanije Boliden. On je dodao da Evropa „uspešno [uvozi] metale iz drugih delova sveta“ koji ih eksploatišu sa daleko nižim ekološkim standardima. Ali ekolozi i autohtone grupe tvrde da su pravila EU o zaštiti prirode neophodna zaštita i da bi uništavanje lokalnog biodiverziteta u potrazi za obezbeđivanjem materijala koji bi postali klimatski neutralni bilo kontraproduktivno.

„Govorimo o ovoj zelenoj tranziciji. Za mene to nije zeleno, već crno, jer će uništiti ostatak prirode koji nam je ostao“, rekao je Mati Blind Berg, koji je na čelu Nacionalne konfederacije švedskih Samija. Njegova zajednica u severnom gradu Kiruna bori se protiv širenja najvećeg rudnika gvozdene rude na svetu, za koji tvrdi da je raselio lokalno stanovništvo i ugrožava njihovu sposobnost da čuvaju irvase.

Brže bušenje

Dobijanje zelenog svetla za novi rudarski projekat u Evropi može da potraje i do 15 godina — I to je nešto što EU želi da unapredi u svom Zakonu o kritičnim sirovinama.

Prema tom nacrtu, Komisija će dozvoliti rudarskim projektima koji su označeni kao strateški da imaju koristi od rokova za izdavanje dozvola od dve godine, sa ciljem da se blok stavi na pravi put da brže smanji svoju zavisnost od uvoza.

Iako sama EU ne može da isporuči sve sirovine koje su joj potrebne, njeni najvažniji litijumski projekti, na primer, mogli bi da zadovolje 25 do 35 procenata evropske potražnje do kraja decenije, kaže Michael Schmidt, naučni saradnik u nemačke agencije za mineralne resurse. Trenutno, oko 78 odsto litijuma u bloku dolazi iz Čilea.

Rudarske kompanije već dugo tvrde da se izdavanje dozvola može ubrzati samo ako EU pristane da ublaži neka ekološka pravila.

[Zakoni EU o vodama](#), na primer, zahtevaju od kompanija da pređu „veoma visoke pragove“, kao što su „nulte emisije u vodu“, što je „teško izvodljivo“, rekla je Kerstin Brinen, pravni savetnik u LKAB-u, švedskoj državnoj rudarskoj kompaniji.

Rudarski projekti u zaštićenim područjima, iako su dozvoljeni, takođe moraju da prođu dodatnu procenu uticaja kako bi se pokazalo da neće oštetiti integritet lokacije.

Industrija je preduzela korake da smanji svoj uticaj na životnu sredinu i nadoknadi štetu nanetu biodiverzitetu, rekla je Brinen. Ali uprkos tim naporima, „neka vrsta uticaja na okolno“ područje je „neizbežna“.

Tretiranje rudarskih aktivnosti kao projekata od prevashodnog javnog interesa rešilo bi niz tih pitanja, rekla je ona. Industrijska tela Eurometauk i Euromines pozvali su na slične mere.

Budući da se većina poznatih rezervi kritičnih sirovina u bloku nalazi u zaštićenim područjima ili blizu njih, EU će morati da napravi ustupke u zaštiti prirode ako želi da ih eksploatiše, kažu lideri industrije.

„Rudarstvo se ne može premestiti“, rekao je Stafas, izvršni direktor Bolidena. „Dakle, osim ako niste voljni da to prihvatite, onda ceo Zakon o kritičnim sirovinama neće praviti nikakvu razliku“ jer u stvari neće olakšati pokretanje novih rudarskih projekata.

Taj argument postaje popularan među nekim liberalnim i konzervativnim poslanicima u Evropskom parlamentu.

„Nastavljamo da širimo zaštićena područja i trenutno to više ne možemo da priuštimo“, rekla je Hildegard Bentele, poslanik u Evropskom parlamentu iz konzervativne Evropske narodne partije.

Govoreći tokom plenarne debate prošlog meseca, članica Evropskog parlamenta Ema Vizner iz grupe Renew Europe je rekla: „Ne možemo s jedne strane reći da želimo više sirovina i minerala. A onda, s druge strane, ići ka regulaciji tako da je nemoguće otvoriti novi rudnik u Evropi.“

Zaštita biodiverziteta

Zaštitnici prirode insistiraju na tome da su zakoni vezani za prirodu EU tu s razlogom.

„Posebno u svetlu klimatske krize i visoke stope gubitka biodiverziteta, prioritet ne može

jednostavno biti: više rudarstva, više rudarstva“, rekao je Majkl Rekord, šef odeljenja za sirovine u nevladinoj organizaciji PowerShift.

Zelene grupe su se dugo borile protiv ekspanzije rudarstva u Evropi, favorizujući napore da se smanji potrošnja i izvori sirovina na druge načine, uključujući recikliranje i razvoj alternativnih materijala.

U svetlu novog plana Brisela, oni sada pozivaju da se poštuju zakoni EU o prirodi.

„Ako je rudarstvo zaista zeleno, onda [praćenje postojećeg ekološkog] zakonodavstvo ne bi trebalo da bude problem“ za industriju, rekao je Dijego Marin, službenik za politiku za sirovine i pravdu resursa u Evropskom birou za životnu sredinu, nevladinoj organizaciji.

Ali aktivisti kampanje su pesimistični u pogledu toga koliko se za njihovu zabrinutost čuje.

Njihov poziv na izričitu zabranu rudarskih aktivnosti u mreži Natura 2000 zaštićenih područja bloka za sada ima podršku samo jedne grupe – Zelenih.

Nevladine organizacije žale što je Komisija zadužila svoje odeljenje za unutrašnje tržište, a ne odeljenje za životnu sredinu, da vodi rad na svom Zakonu o kritičnim sirovinama.

„Želeo bih da vidim mnogo više angažovanja Generalnog direktorata za životnu sredinu u ovom fajlu“, rekao je Marin. „Za sada su pustili DG GROV da samo preuzme na sebe.“

Strah je da će fokus zakona biti na povećanju ponude sirovina po svaku cenu, a ne na ograničavanju uticaja rudarstva na životnu sredinu.

Upitan o doprinosu njegovog odeljenja, komesar za životnu sredinu Virginijus Sinkevičius je za POLITICO u pisanoj izjavi rekao da je „aktivno angažovan u izradi predloga“ i da je prvenstveno fokusiran na to da se sirovine recikliraju što je više moguće — da bi se ujedno „obezbedio snabdevanje“ i „uštedela energija.“ Odeljenje za unutrašnje tržište odbilo je da komentariše.

Nevladine organizacije i eksperti upozoravaju da Komisija puca sebi u kolena ako ignoriše zabrinutost za životnu sredinu u mestima poput Tregeneka, gde su stanovnici obećali da će protestovati protiv bilo kakvih novih rudarskih projekata, što bi potencijalno moglo poremetiti ciljeve EU.

„Mislim da moramo mnogo preciznije da gledamo na dugoročne uticaje“ rudarskih projekata na zajednice, upozorila je Džuli Klinger, docent geografije na Univerzitetu Delaver.

„Ako zaista ne vodimo računa na samom početku, onda je ideja o tome da Evropa postane klimatski neutralan kontinent kroz snabdevanje sopstvenih kritičnih sirovina... nekako osuđena na propast od samog početka.“